

Narratief professionele werkplaats:

“Bouwstenen voor wendbare onderwijsprofessionals van de toekomst”

In dit narratief doe ik verslag van mijn deelname aan het lectoraat o.l.v. Quinta Kools met het thema dat in de titel wordt genoemd. Ik zal eerst ingaan op mijn achtergrond en mijn motivatie om deel te nemen aan het lectoraat. Daarna besteed ik aandacht aan de ondernomen activiteiten om vervolgens uit te komen bij de opbrengsten die de deelname voor mij persoonlijk heeft gehad. Belangrijke vragen en elementen heb ik dikgedrukt.

Tien jaar geleden ben ik aan de slag gegaan op de school waar ik werk. Het is school die zich de afgelopen jaren met name heeft gericht op de ontwikkeling van tweetalig onderwijs. We waren de tweede school in Nederland die hiermee begonnen en de school heeft dus veel pionierswerk verricht. Voor de rest is het een school die niet veel verschilt van de school waar ik zelf onderwijs heb gevolgd.

Hoewel het krijtbord inmiddels vervangen is door een digibord en bijna al mijn leerlingen beschikken over een digitaal device moet ik vaststellen dat er in die tien jaar op onze school niet veel veranderd is. Zelf geef ik intussen Nederlands en ben ik schoolopleider, dus mijn eigen professionele ontwikkeling heeft niet stil gestaan, maar onze school is niet heel veel anders dan tien jaar geleden.

Is dat erg? Ik wist het niet zo goed. Aan de ene kant ben ik conservatief van aard en geneigd niets te veranderen aan dat wat altijd heeft gewerkt; aan de andere kant lijken er ontwikkelingen gaande die fundamenteel andere kennis en vaardigheden vragen dan waar we onze leerlingen nu mee toerusten. Met name de serie *Robo Sapiens* van Jelle Brandt Corstius heeft me hierover aan het denken gezet. Verder worden we in het onderwijs “dood gegooid” met de 21st century skills waar we iets mee zouden moeten. Het thema van de professionele werkplaats sprak me dus bijzonder aan.

Los van de thematiek was ik ook vanuit verschillende professionele rollen gemotiveerd om aan de werkplaats deel te nemen. Ten eerste maak ik deel uit van een werkgroep die werkt aan een concrete invulling van het nieuwe schoolplan van onze school. We wilden ons als werkgroep gaan oriënteren op verschillende scholen in het land en dat sloot perfect aan bij de werkwijze van de professionele werkplaats. Ten tweede was ik ook gemotiveerd vanuit mijn rol als schoolopleider. Als ons onderwijs er anders uit moet gaan zien, betekent dat ook dat we de studenten die we mogen begeleiden daarin mee moeten nemen. Wat betekent dat voor het programma dat we de studenten nu aanbieden? Komt dat voldoende tegemoet aan wat we denken dat docenten van de toekomst nodig hebben? Met dergelijke vragen hoopte ik aan de slag te kunnen gaan in de professionele werkplaats.

Hoewel ik erg gemotiveerd was om deel te nemen aan het lectoraat, kwam ik er al snel achter dat de activiteiten en de bijeenkomsten van het lectoraat vaak botsten met mijn werkzaamheden op mijn school. Hierdoor heb ik aan slechts twee expedities deel kunnen nemen. Ik heb deelgenomen aan een bezoek aan het Orionlyceum in Breda en aan de Ruivenmavo in Berkel-Enschot. Daarnaast heb ik uiteraard aan zoveel mogelijk bijeenkomsten deelgenomen en heb ik meegeholpen bij de workshop op het Veloncongres.

Wat me opviel bij beide scholen die ik heb bezocht was de bruisende dynamiek onder het personeel dat ik sprak. Er heerste **een sfeer van ontwikkeling en vooruitgang**. Die sfeer mis is erg op de traditionele school waar ik nu werk. **Is dit misschien bepalende een succesfactor op deze scholen?**

Een tweede gemene deler was dat beide scholen de methode graag los willen laten. Op het Orion werd er veel gewerkt met vakoverstijgende projecten en zelfontwikkeld materiaal, hoewel er ook wel traditionele methodes worden gebruikt. Op het Ruiven maakt men gebruik van de digitale omgeving van Kunskapskolan. Dit lijkt op het oog geen methode, maar is het naar mijn idee wel. **Blijkbaar is het voor beide scholen (nog)niet mogelijk om methodes helemaal los te laten. Dit roept de vraag op of dat wel gewenst is.** Docenten zijn immers niet per se methodeschrijvers.

Ten derde viel me op dat op beide scholen de autonomie van de leerling centraal werd gesteld. Bij Kunskapskolan gaat men uit van gepersonaliseerd leren en dat geeft uiteraard veel ruimte voor de autonomie van de leerling en op het Orion kregen leerlingen binnen het rooster de keuze uit verschillende onderwijsactiviteiten. Op het Ruiven leken de leerlingen erg gemotiveerd te zijn gezien het feit dat de meeste leerlingen veel eerder op school zijn dan het eerste lesuur.

Wat vraagt het werken op een vernieuwingschool nu eigenlijk van een docent? Uit gesprekken met betrokkenen tijdens het Velon-congres kwam het woord *loslaten* een aantal keren naar voren en dit kan ik wel plaatsen gezien de observaties op beide scholen. Loslaten van een rooster, loslaten van een methode, loslaten van de klassieke lesopbouw. Dat lijkt voor veel docenten best eng te zijn en dat gevoel herken ik ook bij mezelf. Dat roept de vraag op: **In hoeverre leren wij onze studenten om te gaan met het gevoel van loslaten? En hoe zou dit dan moeten? Is iedere (toekomstige) docent geschikt om hiermee om te gaan?**

Ten tweede vraagt werken op een vernieuwingschool veel vaardigheden op het gebied van samenwerking en begeleiding van individuele leerlingen. Op beide scholen was het onmogelijk om 's morgens naar je lokaal te gaan en 's middags het lokaal weer te verlaten na je lessen gedraaid te hebben. Er is geen plek voor "lesboeren". Dit zijn vaardigheden die redelijk gemakkelijk een nadrukkelijker plek kunnen krijgen in het curriculum van een lerarenopleiding lijkt me.

Wat heeft het deelnemen aan de professionele werkplaats me persoonlijk opgeleverd? Ten eerste heeft het me duidelijk laten zien wat ik *niet* zoek in het onderwijs van de toekomst. Het verre doorvoeren van gepersonaliseerd leren bijvoorbeeld, zoals bij Kunskapskolan, kan ten koste gaan van socialisatie en subjectivering. Het kan resulteren in een school waar individuele leerlingen ieder voor zich bezig zijn met het behalen van een diploma. Dat is niet wat ik voorsta in het onderwijs. Voor mij moet een school een gemeenschap vormen waar de leerling leert dat deelnemen aan een gemeenschap investeringen vraagt die soms ten koste gaan van je individuele ruimte. Wat ik ook niet zou willen is onderwijs dat is ingericht rond projectmatige vakoverstijgende activiteiten. Ik heb gezien dat dit (te) veel offers vraagt van de inhouden van minstens één van de deelnemende vakken. Projectmatig onderwijs zou wat mij betreft alleen een aanvulling kunnen zijn op lesactiviteiten

waarin één vak centraal staat. Deze bevindingen heb ik meegenomen naar de werkgroep schoolplan op de school waar ik werkzaam ben.

Wat het me verder heeft opgeleverd zijn veel vragen die ik (nog) niet heb kunnen beantwoorden. Ten eerste is dat de vraag of vernieuwingsonderwijs wel een goede benaming is voor de scholen die ik heb gezien. Vernieuwingsonderwijs is namelijk geen waarde vrije term. Het impliceert een “goede” richting die het onderwijs op zou moeten gaan. Misschien past het begrip alternatief beter dan vernieuwend.

Alternatief betekent dat er naast de meer klassieke scholen ook alternatieven bestaan waarvan ik er twee heb mogen bekijken. Uiteraard roept dit dan ook weer de vraag op wat klassiek onderwijs dan precies is. **Dit laat alleen maar zien hoe moeilijk het is om scholen te categoriseren en is dat eigenlijk wel wenselijk?**

Dat brengt me bij de tweede vraag: **in hoeverre is de populatie leerlingen van vernieuwingsscholen bepalend voor het succes van deze scholen?** Met name op het Orionlyceum lijken leerlingen te zitten van ouders die heel speciaal kiezen voor dit type onderwijs. De populatie representeert dus niet de populatie leerlingen die de gemiddelde stads- of streekschool aantrekt. In hoeverre dit gegeven het succes van de school bepaalt is mij niet duidelijk. Op de school waar ik werk hebben te maken met een superdiverse leerlingenpopulatie. Welke elementen die op vernieuwingsscholen te zien zijn zouden bij ons wel werken en welke juist niet? Dit soort vragen zijn nu nog niet beantwoord.

Concluderend kan ik vaststellen dat mijn deelname mijn beeld van het onderwijs me veel vragen heeft opgeleverd die meer nuance hebben aangebracht in mijn visie op onderwijs. Het heeft me laten zien dat veel dingen die op “klassieke” scholen (wat dat ook moge betekenen) gebeuren misschien zo slecht niet zo zijn in de context van die specifieke school. Het gevaar zit hem misschien niet zozeer in de inrichting van het onderwijs als wel in een ingedutte sfeer waarin er te weinig kritisch wordt gekeken naar de inrichting van het onderwijs. Blijkbaar voldoen “klassieke” scholen niet aan de behoefte van iedere leerlingen. Dat wordt wel bewezen door het succes van “vernieuwingsscholen”. Dit laat ook zien dat het voor “klassieke” scholen essentieel is om kritisch naar het onderwijs te blijven kijken. Gelukkig zijn we daar op onze school nu mee bezig.

Het komende jaar ga ik verder aan de slag binnen de werkgroep schoolplan op mijn eigen school. De ervaring en de input die de werkplaats me heeft opgeleverd neem ik daarin mee. Helaas kan ik mijn deelname aan de werkplaats niet continueren. Het is niet te combineren met mijn kernwerkzaamheden als docent. Ik ben erg benieuwd wat de verdere opbrengsten van de werkplaats zullen zijn en welke invloed die gaan hebben op de lerarenopleiding van de toekomst. Ik spreek gelukkig nog geregeld andere deelnemers aan de werkplaats dus ik kan de ontwikkelingen op afstand volgen.

Eindhoven, 28 juni 2019

Ewout Koster